

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis

Diana Tuuling

KOLMANDA AASTA BAKALAUREUSEÕPPE ÜLIÕPILASTE ARVAMUSED SELLE
KOHTA MIS ON SOODUSTANUD JA MIS ON TAKISTANUD NENDEL HEA
VASTASTIKUSE SUHTE TEKKIMIST ÕPPEJÕUGA

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiki Krips

Läbiv pealkiri: üliõpilaste arvamusel kogetud suhetest õppejõududega

KAITSMISELE LUBATUD
Juhendaja: Heiki Krips (PhD)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Kaitismiskomisjoni esimees: Hasso Kukemelk (PhD)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline ülevaade	4
1.1. Õpilaste ja õpetajate vahelistest suhetest üldhariduskoolis	4
1.2. Üliõpilaste ja õppejõudude vaheliste suhete mõjust ülikoolis	6
2. Metoodika	8
2.1. Valim	8
2.2. Andmekogumismeetod	8
2.3. Protseduur	9
3. Tulemused ja arutelu	12
3.1. Positiivsete vastastikuste suhete teket soodustavad tegurid	13
3.2. Positiivsete vastastikuste suhete teket takistavad tegurid	20
3.3. Töö praktiline väärtus ja piirangud	24
Kokkuvõte	26
Summary	28
Autorluse kinnitus	30
Kasutatud kirjandus	31
Lisad	

Sissejuhatus

Õpetaja ja õpilaste vastastikused suhted on olnud ja on oluline uurimisteema. Whannell ja Allen (2011) leiavad, et õpilase õpetaja suhete kvaliteet on üheks oluliseks õpilase akadeemilise tulemuse mõjutajaks.

Õpetajate ja õpilaste omavaheliste heade suhete mõju õpilaste õpimotivatsioonile ja õpiedukusele on metaanalüüsi kaudu tõestanud mitmed autorid (Cornelius-White, 2007; Roorda, Koomen, Spilt & Oort, 2011).

Roorda, Koomen, Spilt ja Oort (2011) teevad 99 uuringu põhjal metaanalüüsi, mille tulemusena selgub, et õpilase ja õpetaja head vastastikused suhted suurendavad õpimotivatsiooni ja õpiedukust.

Hagenauer ja Volet (2014) märgivad, et kui üldhariduskoolide õpetajate ja õpilaste vastastikuste suhete alaseid uuringuid esineb palju, siis ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste omavaheliste suhete alaseid uuringuid esineb suhteliselt tagasihoidlikult. Autorid rõhutavad vajadust põhjalikumalt uurida ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste omavahelisi suhteid mõjutavaid tegureid, saavutamaks kontseptuaalset arusaamist nende suhete olemusest.

Käesoleva töö uurimisprobleemiks on küsimus sellest, mis tegurid mõjutavad üliõpilaste ja õppejõudude vahelisi vastastikuseid suhteid. Töö eesmärgiks seati välja selgitada nelja kolmanda aasta bakalaureuseõppe tudengi arvamused selle kohta mis on aidanud ja mis on takistanud neil hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga. Vastavalt töö eesmärgile, püstitati uurimisküsimused:

- 1) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on soodustanud nendel hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?
- 2) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on nendel takistanud hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse uuringuid, mis on tehtud üldhariduskooli õpetaja ja õpilase vastastikuste suhete mõju kohta õpilase õpimotivatsioonile ja õpitulemustele ning uuringuid, mis puudutavad üliõpilase ja õppejõu vastastikust suhet. Teises peatükis tutvustatakse uurimise metoodikat – valimit, andmekogumismeetodit ja töö läbiviimise protseduuri. Kolmandas peatükis esitatakse uurimusest saadud tulemused ja arutelu.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Õpilaste ja õpetajate vahelistest suhetest üldhariduskoolis

Mõiste „suhe“ tähendab vastastikust mõju ja vastastikust sõltuvust kahe või rohkema indiviidi vahel ning mida suurem on vastastikune mõju, seda rohkem ollakse vastastikku sõltuvad ja vastupidi (Regan, 2011). Beutel (2010) märgib mitmetele autoritele toetudes, et õpetaja ja õpilase vastastikust suhet (*teacher–student relationship* TSR) on peetud üheks oluliseks õpilase õppimist mõjutavaks teguriks.

Wang (2014) rääkides õpilase ja õpetaja vastastikusest heast suhtest, rõhutab seda, et see saab alguse õpetaja sügavast empaatilisest hoolivusest ja selle väljendamisest. Õpetaja hoolivast hoiakust areneb välja vastastikune isiklik suhe õpetaja ja õpilase vahel.

Esineb laialdaselt uuringuid, milles on leitud seoseid selle vahel, et head suhted õpetajate ja õpilaste vahel mõjutavad õpilaste õpimotivatsiooni ja õpitulemusi (Pianta, 2001; Roorda, Koomen, Spilt, & Oort, 2011; Spilt, Hughes, Wu & Kwok, 2012; Whannell & Allen, 2011; Cornelius-White, 2007).

Pianta (2001) märgib, et suhe õpilaste ja õpetajate vahel mängib tähtsat rolli õpilaste akadeemilise, sotsiaalse ja emotsionaalse arengu puhul eriti algkoolis. Autor rõhutab, et suhted õpetajatega mõjutavad õpilaste emotsionaalset arengut ja enesedistsipliini, tähelepanuvõimet, motivatsiooni, probleemide lahendamisoskust ja enesehinnangut. Autor märgib, et suhted õpetajatega mõjutavad ka klassiruumis hakkama saamist ja akadeemilisi tulemusi.

Spilt, Hughes, Wu ja Kwok (2012) uuring käsitleb õpetaja ja õpilase vastastikuste positiivsete suhete mõju õpilaste akadeemilistele saavutustele. Uuringus osales 657 algkooli õpilast, kellel olid õppimiskeskkonnad. Leiti seoseid õpetaja soojust väljendava käitumise ning õpilaste paranevate õpitulemuste vahel.

Whannell ja Allen (2011) keskkooli õpilasi käsitlev uuring näitab, et õpilase ja õpetaja suhete kvaliteet mõjutab akadeemilisi tulemusi ning just õpilase ja õpetaja omavahelised suhted on õpilase akadeemilise edukuse määravaks faktoriks.

Roorda, Koomen, Spilt ja Oort (2011) teostavad metaanalüüsi 99 uurimuse põhjal, mis käsitlesid õpetaja ja õpilaste vastastikuste heade suhete seoseid õpilaste õpitulemustega. Tulemustest ilmneb, et õpetaja head suhted õpilastega mõjutavad positiivselt nii õpilaste õpisoovi kui õpitulemusi, negatiivsed vastastikused suhted aga vähendavad õpilaste õpisoovi. Cornelius-White (2007) teostab metaanalüüsi 119 uuringust, milles kirjeldati õpilase ja

õpetaja suhete mõju ning leiab, et suhetel on tugev seos õpilase tulemuste ja õpimotivatsiooniga.

Doda ja Knowles (2008) küsitlevad 2700 põhikooli õpilast, püüdes teada saada mida õpilased arvavad sellest milline peaks õpetaja heade suhete loomisel õpilastega olema. Õpilaste vastustest ilmneb, et õpilased soovivad õpetajalt peamiselt hoolivust, kaasa tundmist, õpilast isiksusena respektierivust ja sõbralikkust.

Õpetaja ja õpilase vastastikuste suhete uuringutes on leitud, et head suhted soodustavad õpilaste kaasahaaratust õppimisse. Pianta, Hamre ja Allen (2012) ütlevad, et õpilase kaasahaaratus mõjutab õpilase kognitiivset, emotsionaalset ja käitumuslikku olekut ning kui õpetaja suhtleb õpilast toetavalt, siis õpilase kaasatus klassiruumis toimuvasse suureneb.

Hughes (2011) kirjeldab kolme teoreetilist lähenemisviisi, mille kaudu on põhjendatud seda, miks õpetaja ja õpilase head vastastikused suhted mõjutavad positiivselt õpilase õpimotivatsiooni ja õpitulemusi. Autor märgib kiindumusteooriat (*attachment theory*), sotsiaalse motivatsiooni teooriat (*social motivation theory*) ja pedagoogilist teooriat (*pedagogical theory*). Autor ütleb, et kiindumussuhte teoreetikud (Bowlby, 1980) räägivad sellest, et soe ja toetav suhe õpetaja ja õpilase vahel soodustab õpilase turvatunde teket ning õpilane saab vabalt ja aktiivselt klassis pühenduda õpitegevustele. Sotsiaalse motivatsiooni teooria järgi lapsed, kes kogevad sotsiaalset toetamist õpetajate poolt, loovad positiivsemad kooliga seonduvad suhted ja neil on endast positiivsem arvamus, mis loob suurema pühendumise koolile. Autor märgib, et pedagoogilise teooria järgi (Noddings, 1992; Urdan & Schoenfelder, 2006) loob õpetaja oma käitumisega positiivset sotsiaal-emotsionaalset kliimat (*positive social-emotional climate*), mis mõjutab õpilaste õppimist (Hughes, 2011: 39).

Kiindumusteooria alastes uuringutes on leitud, et kiindumussuhte tõttu tekkiv õpilase sotsiaalne-emotsionaalne areng mõjutab õppimise tulemusi ka hilisemas õppimises ja sotsiaalses kompetentsuses (Kennedy & Kennedy, 2004).

Deci ja Ryan'i (2008) enesedeterminatsiooniteooria käsitluses öeldakse, et õpetaja ja õpilase head vastastikused suhted aitavad kaasa õpilase selliste psühholoogiliste vajaduste rahuldamisele, nagu näiteks vajadus kompetentsuse, autonoomia ja kellegagi suhestumise järele.

Noddings (1992) rõhutab, et õpetaja suhtlemisel õpilastega on eriti tähtis hoolivuse väljendamine õpetaja poolt, mis viib parema vastastikuse mõistmiseni ja see aitab õpilasel paremini õppida.

Bernstein-Yamashiro ja Noam (2013) rõhutavad, et kuigi valdkonnas õpetaja ja õpilase vastastikused suhted on teostatud palju uuringuid mõõtmaks nende suhete mõju

õpilase õppimisele, on siiski piisavalt uurimata see kuidas ikkagi neid positiivseid suhteid luuakse. Autorid viitavad vajadusele selliste edasiste uuringute järele, mis aitaksid õpetaja ja õpilase vastastikuste suhete tekke mehhanisme paremini selgitada.

1.2. Üliõpilaste ja õppejõudude vaheliste suhete mõjust ülikoolis

Komaraju, Musulkin ja Bhattacharya (2010) uuringu tulemused on näidanud, et üliõpilaste suhted õppejõududega on seotud tugevalt üliõpilaste õpimotivatsiooni- ja tulemustega. Hagenauer ja Volet (2014) märgivad, et õppejõu ja tudengi suhete kvaliteet ülikoolis on oluline, kuid väheuuritud teema ja ütlevad, et ülikooli üliõpilase ja õppejõu suhted erinevad üldhariduskooli õpetaja ja õpilase suhetest sellepolest, et tudengi-õppejõu suhted on kujunenud täiskasvanute vahel, kuid üldhariduskoolis on need suhted kujunenud täiskasvanu ja lapse või alaealise vahel. Autorid märgivad ka, et ülikoolis õpetamine on võrreldes üldhariduskooliga rohkem fragmenteerunud ja õppejõudude ja tudengite vahel on vähem suhtlust võrreldes, üldhariduskooli õpetaja ja õpilase suhtlusega.

Goldman ja Goodboy (2014) uurivad õppejõu käitumisviise (küsimustele vastamine, huvi ilmutamine üliõpilase vastu, õpetamisstiil) mõju üliõpilaste emotsionaalsele kaasahaaratusele. Autorid leiavad positiivseid seoseid õppejõudude käitumisviise, mis väljendavad huvi üliõpilaste vastu ja üliõpilaste emotsionaalse kaasahaaratuse vahel.

Anderson ja Carta-Falsa (2002) räägivad õppejõu ja üliõpilase interaktsiooni kvaliteedi mõjust positiivse õpikeskkonna tekkele. Autorid märgivad, et üliõpilased soovivad sellist õpikeskkonda, mida saab kirjeldada läbi sõnade: avatud, toetav, mõnus, austav, mitteähvardav ehk kaitsev ja nauditav. Autorid rõhutavad õpetamisel tekkivate isiklike suhete olulisust üliõpilase ja õppejõu vahel ja ütlevad, et edukas õppimine toimub siis kui on vastastikune usaldus ja turvatunne. Turvalise õpikeskkonna loomine on oluline, kuna sellises keskkonnas on vastastikune usaldus, austus ja sellest tulenevalt kasvab tudengite enesekindlus ning see omakorda soodustab koostööd.

Miron ja Mevorach (2014) leiavad, et üliõpilaste jaoks hea suhte tekkimiseks õppejõuga on vajalikud sellised õppejõu omadused nagu näiteks hea kuulamisoskus, tudengi õiguseid ja arvamusi austav käitumine.

Komaraju, Musulkin ja Bhattacharya (2010) uuringutulemused näitavad, et üliõpilaste suhted õppejõududega on seotud üliõpilaste akadeemiliste tulemustega ja motivatsiooniga. Kui õppejõud on kättesaadavad väljaspool klassiruumi ja austavad üliõpilasi, siis tudengid on

enesekindlamad oma akadeemiliste saavutuste osas ja ka motiveeritumad. Kui õppejõud ja üliõpilased suhtlevad, siis tudengid saavad vastuseid oma küsimustele ning naudivad õppeprotsessi rohkem. Tudengite jaoks on õppejõu kättesaadavus ja hoolivus oluline eeldus motivatsiooni jaoks. Antud uuringus kirjeldasid üliõpilased head õppejõudu kui: arusaavat, austavat, julgustavat, kättesaadavat ja väljaspool kooli suhtlevat (Komarraju, Musulkin, Bhattacharya, 2010: 339).

Fitzmaurice (2008) väidab, et õppejõu ja üliõpilase vaheline hea suhe on õppimise õpetamise jaoks oluline ning seda peaks iseloomustama läbi sõnade: hoolivus, vastutustunne, austus ja usaldus. Jacklin (2009) on uuringus välja toonud, et õppejõu toetav hoiak üliõpilaste suhtes on oluline nii õpetamisel kui ka suhtlemisel.

Hong ja Cheng (2014) leiavad, et üliõpilaste jaoks on hea õppejõud see, kes loob hea õpikeskkonna ja kes on sõbralik ja arvestav. Üliõpilaste jaoks on tähtis see kui õppejõud annab teada mida ta üliõpilastelt ootab. Üliõpilastele ei meeldi kui õppejõud pole paindlik, on vanamoodne või õppejõud ähvardab üliõpilasi hinnete või eksamil läbikukkumisega. Samuti ei meeldi üliõpilastele kui õppejõud ei väljenda üliõpilaste suhtes sümpaatiat ega võta arvesse nende arvamusi.

Hagenauer ja Volet (2014) rääkides ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste vaheliste suhete uuringutest, rõhutavad, et antud temaatika uurimine on alles algusjärgus ja neid suhteid tuleks edaspidi käsitleda mitte ühedimensioonilisena vaid multidimensioonilisena. Autorid märgivad kaht olulist dimensiooni õppejõu käitumises, millest üks on afektiivsus, mis tähendab emotsionaalset mõju ja teine toetavus, mis kujutab endast erinevaid toimimisviise. Autorid rõhutavad vajadust edaspidi erinevate meetoditega uurida ülikooli õppejõudude ja üliõpilaste omavahelisi suhteid mõjutavaid tegureid, saavutamaks kontseptuaalset terviklikumat arusaamist heade vastastikuste suhete tekke põhjustest.

2. Metoodika

Käesolevas uurimistöös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Õunapuu (2014) ütleb, et kvalitatiivne uurimistöö põhineb uskumusel, et tegelikkust konstrueerivad inimesed või inimgrupid, omistades nähtustele tähendusi. Kvalitatiivses uurimistöös keskendutakse sotsiaalsetele nähtustele nagu näiteks interaktsioonile, suhete dünaamikale ning inimeste seestmistele nähtustele näiteks mõtted, arvamused, elukogemused. Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada nelja kolmanda aasta bakalaureuseõppe tudengi arvamused selle kohta mis on aidanud ja mis on takistanud neil hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga. Vastavalt töö eesmärgile, püstitati uurimisküsimused:

- 1) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on soodustanud nendel hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?
- 2) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on nendel takistanud hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?

2.1. Valim

Käesoleva uurimuse puhul kasutati mugavusvalimit, mille koostamisel lähtutakse lihtsa kättesaadavuse, leitavuse või koostöövalmiduse põhimõttest (Õunapuu, 2014). Uuritavateks olid neli kolmanda aasta bakalaureuseõppe üliõpilast, kes õpivad Tartu Ülikoolis haridusinstituudis kolmandal bakalaureuseõppe kursusel. Uuritavate leidmiseks võttis töö autor ühendust enda kaastudengitega Facebook Messengeri kaudu, tutvustades uurimuse teemat ja eesmärki ning küsides kas neil on soovi osaleda antud uuringus ja kas nad on nõus intervjuul osalema. Lepiti kokku aeg ja koht intervjuu läbiviimiseks. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik ning kõik neli üliõpilast andsid oma nõusoleku uurimuses osalemiseks. Anonüümsuse tagamiseks asendati analüüsi ja tulemuste osas üliõpilaste nimed tähistega Üliõpilane 1, Üliõpilane 2, Üliõpilane 3 ja Üliõpilane 4.

2.2. Andmekogumismeetod

Andmekogumismeetodina kasutati struktureeritud intervjuud, mille küsimused olid ette valmistatud. Kasutati avatud küsimusi, mis stimuleerisid vastajat midagi kirjeldama, avaldama oma arvamust. Ettevalmistatud küsimustele lisaks kasutati vajaduse korral ümbersõnastust või paluti täpsustada eelnevalt öeldut.

Intervjuu küsimused koostas uurija lähtuvalt uurimisküsimustest ning lõplikud intervjuu küsimused said valmis pärast pilootintervjuud. Küsimused esitati kõigile intervjuueeritavatele samas järjekorras. Eesmärk oli lasta intervjuu käigus palju rääkida, kuid vajaduse korral paluda täpsustada vastuseid ja uurija kasutas vajadusel ümbersõnastamise tehnikaid. Andmete kogumise valiidsuse suurendamise jaoks viidi läbi pilootintervjuu. Kuna pilootintervjuu käigus oli palju infot kaotsi läinud seepärast, et ei palutud räägitut täpsustada või küsimuse sõnastus oli ebaselge, siis parandati küsimuse sõnastust. Uurija sai juhendajalt soovitusi intervjuu läbiviimiseks, näiteks paluda vastajal enda väljaöeldut täpsustada ning laialdasemalt rääkida. Samuti õppis uurija pilootintervjuust, et tuleb vältida kas-küsimust ning paluda rohkem kirjeldada ja lähtuda küsimuste esitamisel uurimise eesmärgist, mitte paluda rääkida laiemalt teemast kõrvale kaldudes. Järgnevalt on esitatud intervjuu küsimused.

- Kas sa võiksid rääkida oma kogemustest hea vastastikuse suhte kohta õppejõuga?
- Mis on soodustanud sinu arvates hea vastastikuse suhte teket õppejõuga?
- Millised on need õppejõud, kellega sul on enda arvates hea vastastikune suhe?
- Millised käitumisviisid on aidanud hea vastastikuse suhte tekkele kaasa?
- Kuidas on sinu suhet õppejõuga mõjutanud väljaspool kooli suhtlus, meili teel jne?
- Mis on takistanud sinu arvates hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõu ja sinu vahel?
- Millised on need õppejõud, kellega sul pole head vastastikust suhet?
- Millised käitumisviisid on takistanud hea suhte tekkimist õppejõu ja sinu vahel?

2.3. Protseduur

Intervjuuküsimused koostati 2016. aasta jaanuaris ja pilootintervjuu viidi läbi 2016. aasta veebruari alguses Tartu Ülikooli bakalaureuseõppe kolmanda aasta üliõpilasega. Käesoleva töö uuritavatega viidi intervjuud läbi 2016. aasta veebruaris ja märtsis. Aeg, mil intervjuud läbi viia oli uuritavate poolt valitud ning koha valimine otsustati koos autoriga. Kaks intervjuud viidi läbi Skype vahendusel.

Intervjuude läbiviimisele eelnes informatsiooni jagamine. Informatsiooni jagamine ja kokkulepete tegemine toimus Facebook Messenger'i kaudu kolmanda aasta bakalaureuseõppe tudengitega. Alguses tutvustati uurimistöö teemat ja eesmärki ning seejärel küsiti kas üliõpilane on nõus osalema uurimuses. Sain kokkuleppe teha nelja kolmanda aasta bakalaureuseõppe üliõpilasega. Intervjuud salvestati telefonis oleva helisalvestuse

programmiga ning intervjuu järel transkribeeriti intervjuu ning transkriptsiooni kirjutati nii nagu oli suuline kõne. Õunapuu (2014) ütleb, et transkriptsioon on vajalik selleks, et teavet uurida ja mõista indiviidide sõnaliste väljenduste või nende poolt esitatud sõnumite koostamise tausttegureid. Transkriptsiooni näidisväljavõte on lisas 1.

Andmete transkribeerimine toimus veebruaris ja märtsis aastal 2016 ning andmete analüüs toimus 2016. aasta märtsis ja aprillis. Intervjuudest saadud andmed analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi teel.

Kvalitatiivset sisuanalüüsi võime üldises tähenduses mõista kui rühma võrdlemisi paindlikke protseduure uuritavate tekstide sisu kirjeldavate süstemaatiliste vaatluste ehk kodeerimisotsustuste tegemiseks (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu ja/või kontekstiliste tähenduste uurimiseks, kusjuures keelt kui kommunikatsioonivahendit uuritakse intensiivselt, piirdumata sõnade pelga loendamisega (Laherand, 2008). Kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus püütakse enamasti saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust, näha teksti ja/või autori mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri (Kalmus, Masso, Linno, 2015).

Kvalitatiivse sisuanalüüsi teostamisel kodeeriti intervjuude transkriptsioone ja loodi kategooriaid. Kalmus, Masso ja Linno (2015) ütlevad, et kategooria on kvalitatiivses analüüsis uurija loodud analüütiline üksus, millesse koondatakse sarnased koodid. Kood on silt või märksõna, millega kvalitatiivses analüüsis tähistatakse tekstilõike. Koodid võimaldavad tekstides orienteeruda, leida üles samasisulised lõigud teksti erinevatest kohtadest.

Koodid ühendatakse kategooriateks, arvestades koodide omavahelisi seoseid. Neid ilmsiks tulnud kategooriaid kasutatakse selleks, et korrastada ja rühmitada koodid tähendusriikasteks kogumiteks. Neid võib käsitleda alakategooriatena, millest moodustatakse väiksem arv kategooriaid. Kategooriate hierarhilise struktuuri loomiseks võib kasutada puudiagrammi. (Laherand, 2008).

Kodeerimisel lähtus uurija sellest, nagu Laherand (2008) märgib, et tekstimaterjali vähendada kategooriate moodustamise kaudu vastavalt info mõttele. Tekstilõikudest loodi koodid, mis grupeeriti sarnasuste järgi ja saadi kategooriad. Kategooriate loomise näide on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Näide kategooria „Õppejõu slaidiesitluses on puudujääke“ loomise kohta

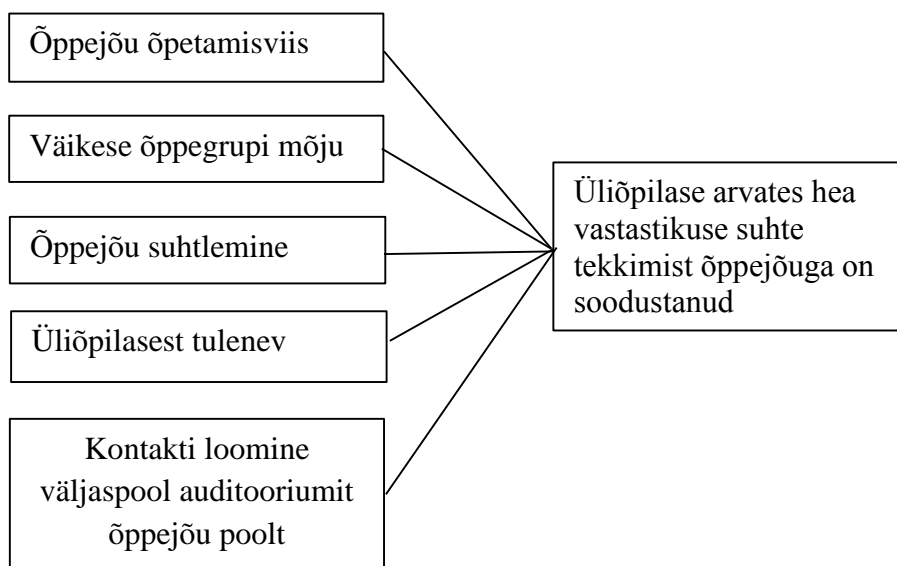
Tekstilõigud	Koodid	Kategooria
<p>Õppejõud on masenduses sellest, mida ta peab lugema ja tal on viiskümmend slaidi poole tunni jooksul.</p> <p>Kui on selline õppejõud, kes loeb oma slaididelt maha.</p> <p>Teda ei huvita slaidiesitlusel kas õpilastel on küsimusi.</p> <p>Õppejõud siis loeb slaidi pealt maha ja üliõpilased siis vaatavad, kas nad viitsivad maha kirjutada või ei viitsi - kaasatust siis pole.</p>	<p>Liiga palju slide</p> <p>Slaidide maha lugemine</p> <p>Üliõpilasi slaidiesitluse mittekaasamine</p>	<p>Õppejõu slaidiesitluses on puudujääke</p>

3. Tulemused ja arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada nelja kolmanda aasta bakalaureuseõppe tudengi arvamused selle kohta mis on aidanud ja mis on takistanud neil hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga. Vastavalt töö eesmärgile, püstitati uurimisküsimused:

- 1) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on soodustanud nendel hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?
- 2) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on nendel takistanud hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?

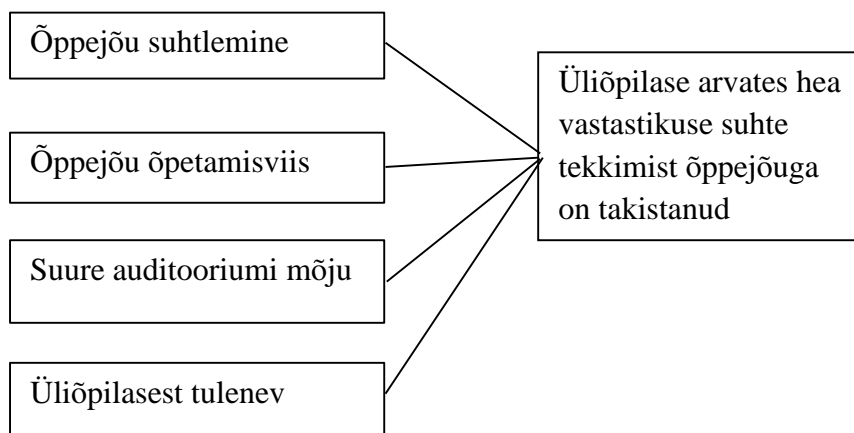
Esimesele uurimisküsimusele vastuse leidmiseks teostatud andmete sisuanalüüsi tulemusena saadi järgmised kategooriad (vt. joonis 1, lk 12):

Joonis 1: Kategooriad, mis saadi vastuseks esimesele uurimisküsimusele

Käesolevas töös osalenud üliõpilased nimetasid positiivsete vastastikuste suhete teket soodustavate teguritena *õppejõu õpetamisviisi* (st. kaasab üliõpilasi, õpetab huvitavalt, järgib reegleid, on oma aine entusiast), *väikese õppegrupi mõju* (st. sõbralik suhtlus väikeses grupis, distantssi puudumine õppejõu ja üliõpilase vahel), *õppejõu suhtlemine* (st. õppejõud huvitub üliõpilastest, tunneb huvi; õppejõud on hooliv, abistav, arvestav; on sõbralik, avatud (suhtlemisaldis); tunnistab vigu ja eksimusi), *üliõpilasest tulenev* (st. üliõpilase julgus, üliõpilasele meeldib aine ja austab õppejõudu), *kontakti loomine väljaspool auditooriumit õppejõu poolt* (st. õppejõud suhtub kui võrdsesse, õppejõud loob kontakti üliõpilastega).

Teisele uurimisküsimusele vastuse leidmiseks teostatud sisuanalüüsi tulemusena saadi järgmised kategooriad (vt. joonis 2, lk 13):

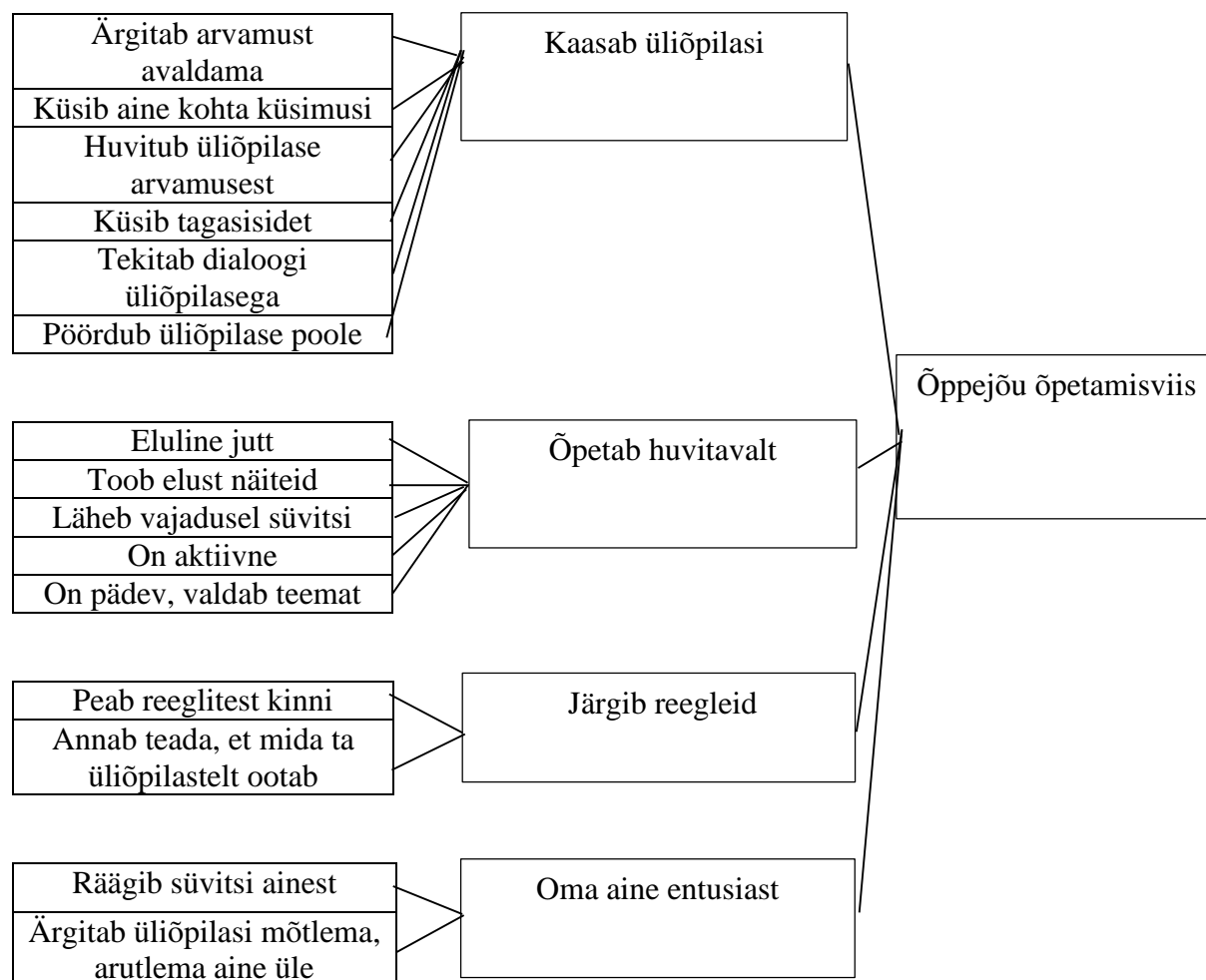
Joonis 2: Kategooriad, mis saadi vastuseks teisele uurimisküsimusele

Käesolevas töös osalenud üliõpilased nimetasid positiivsete vastastikuste suhete teket takistavate teguritena *õppejõu õpetamisviis* (st. ilmutab suhtlemises rangust, slaidiesitluses on puudujääke, väljendab huvipuudust üliõpilaste suhtes, väljendab üliõpilastele vastumeelseid hoiakuid, käitub ebaõiglaselt), *õppejõu suhtlemine* (st. ei loo kontakti, puudujäägid suhtlemises, suhtlemisel ebasõbralik, akadeemiliselt suletud, ametlik), *suure auditooriumi mõju* (st. apaatus suures auditooriumis, anonüümsuse teke suures auditooriumis, õppejõud ei saa kõigiga tegeleda) ja *üliõpilasest tulenev* (st. üliõpilase julguse puudus ja üliõpilase huvipuudus).

1.1. Positiivsete vastastikuste suhete teket soodustavad tegurid

Saadud kategooria *õppejõu õpetamisviis* moodustus analüüsil saadud alakategooriatest. Alakategooria „*Kaasab üliõpilasi*“ (vt. joonis 3, lk 14) moodustus koodidest, et õppejõud ärgitab arvamust avaldama, küsib aine kohta küsimusi, huvitub üliõpilase arvamusest, tekitab dialoogi üliõpilasega ja pöördub üliõpilase poole. Veel tõid tudengid välja selle kui „*õppejõud õpetab huvitavalt*“, siis tähendab see, et õppejõul on eluline jutt, toob elust näiteid, läheb vajadusel süvitsi, on aktiivne ja on pädev, valdab teemat. „*Järgib reegleid*“ all nimetasid üliõpilased seda, et õppejõud peab reeglitest kinni ja annab teada mida üliõpilastelt ootab. Üliõpilased nimetasid õppejõu õpetamisviisi all seda kui õppejõud on „*oma aine entusiast*“ ehk räägib süvitsi ainst ning on aktiivne ja ärgitab üliõpilasi mõtlema ja arutlema oma aine

üle. Ka Anderson ja Carta-Falsa (2002) uuring näitab, et positiivse õpikeskkonna loomiseks on vajalik vastastikune hea suhe üliõpilaste ja õppejõudude vahel ja kui tudengid saavad vabas õhkkonnas suhelda ning õppejõu ja üliõpilase vahel on kontakt ja dialoog. Autorid ütlevad, et õpikeskkond, kus on hea koostöö õppejõudude ja üliõpilaste vahel, aitab kaasa aine omandamisele.

Joonis 3. Kategooria „õppejõu õpetamisviis“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks

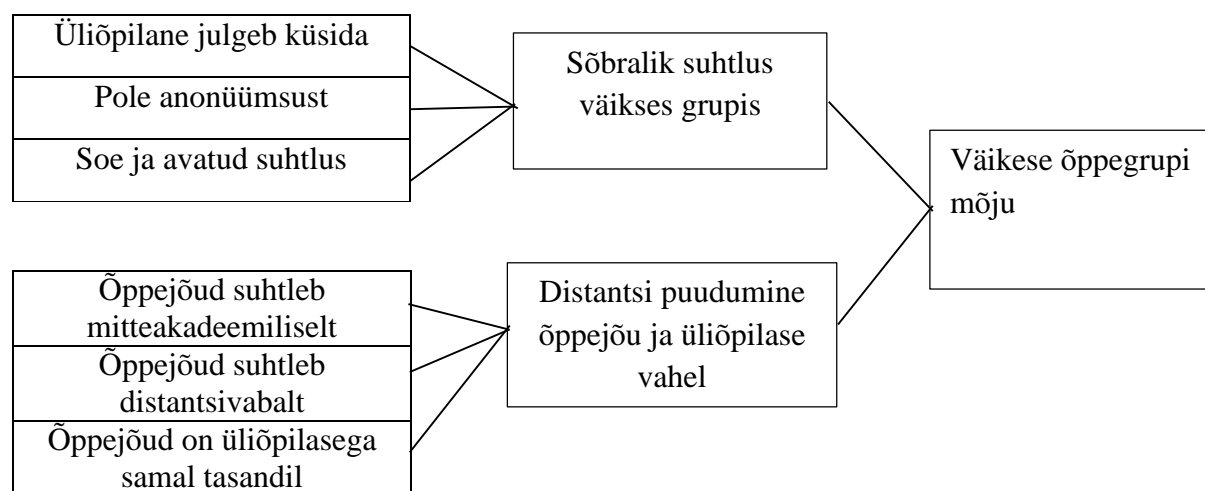
Koostöö on tõhus kui õppejõud julgustavad üliõpilasi ja nende vahel on dialoog, mis omakorda soodustab seda, et tudengid muutuvad julgemaks ning tahavad saavutada paremaid tulemusi. Goldman ja Goodboy (2014) tõid välja, et tudengite õpimotivatsioon ja õpitulemused on mõjutatud huvist, toetusest ja õppejõudude käitumisest nagu küsimustele vastamisest, huvi väljendamisest, õpetamisstiilist ja kokkuvõtlikult õppejõu kaasavast käitumisest loengus.

Samas nagu kui on mingid reeglid paika pandud siis mõlemad peavad sellest kinni pidama ja selline soe suhtumine, et mõlemad suhtuvad siis teineteisesse austusega. Et siis nagu ongi see kokkulepetest kinnipidamine, et näiteks selline õpilane on hästi oma koduse töö teinud ja eksami ja samamoodi siis, et õppejõud ka nagu omaltpoolt on toetav nende õpingute vältel. Et kui tekib küsimusi, siis vastab. /---/ ta arutas ja ta oli koguaeg dialoogis oma tudengitega ja kogu auditooriumiga, et ta ei rääkinud omaette monotoonselt, vaid et ta kaasas meid ja arutas meiega. (Üliõpilane 1)

Võibolla ongi need õppejõud, kelle loengud näevad välja nagu seminarilaadsed, et neid huvitab õpilaste arvamus ja ootavad tagasisidet ja ootavad dialoogi ja see loeb ka palju kui õppejõud on oma ainekst huvitatud siis tavaliselt nende õppejõududega tavaliselt üldse tekib mingisugune suhtlemine. (Üliõpilane 2)

Et kui ta pöördub minu poole siis ma juba arvan, et ta hindab minu arvamust asjast. (Üliõpilane 4)

Saadud peakategooria „väikese õppegrupi mõju“ moodustus analüüsil saadud alakategooriatest (vt. joonis 4, lk 15):

Joonis 4. Kategooria „väikese õppegrupi mõju“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks

Kategooria „väikese õppegrupi mõju“ moodustus kahest alakategooriast: „sõbralik suhtlus väikeses grupis“, mis tähendab, et üliõpilane julgeb rohkem ise küsida, pole anonüümsust ning on vastastikune soe ja avatud suhtlus ning „distsantsi puudumine õppejõu ja üliõpilase vahel“, mille all mõeldi tegureid nagu õppejõud suhtleb mitteakadeemiliselt, õppejõud loob

soojad suhted distantisvabalt ja on isiklik tasand ning õppejõud on üliõpilastega samal tasandil.

Kui distant on kadunud, siis reeglina suhted on ka sellised soojemad ja tuleb selline isiklik tasand. (Üliõpilane 1)

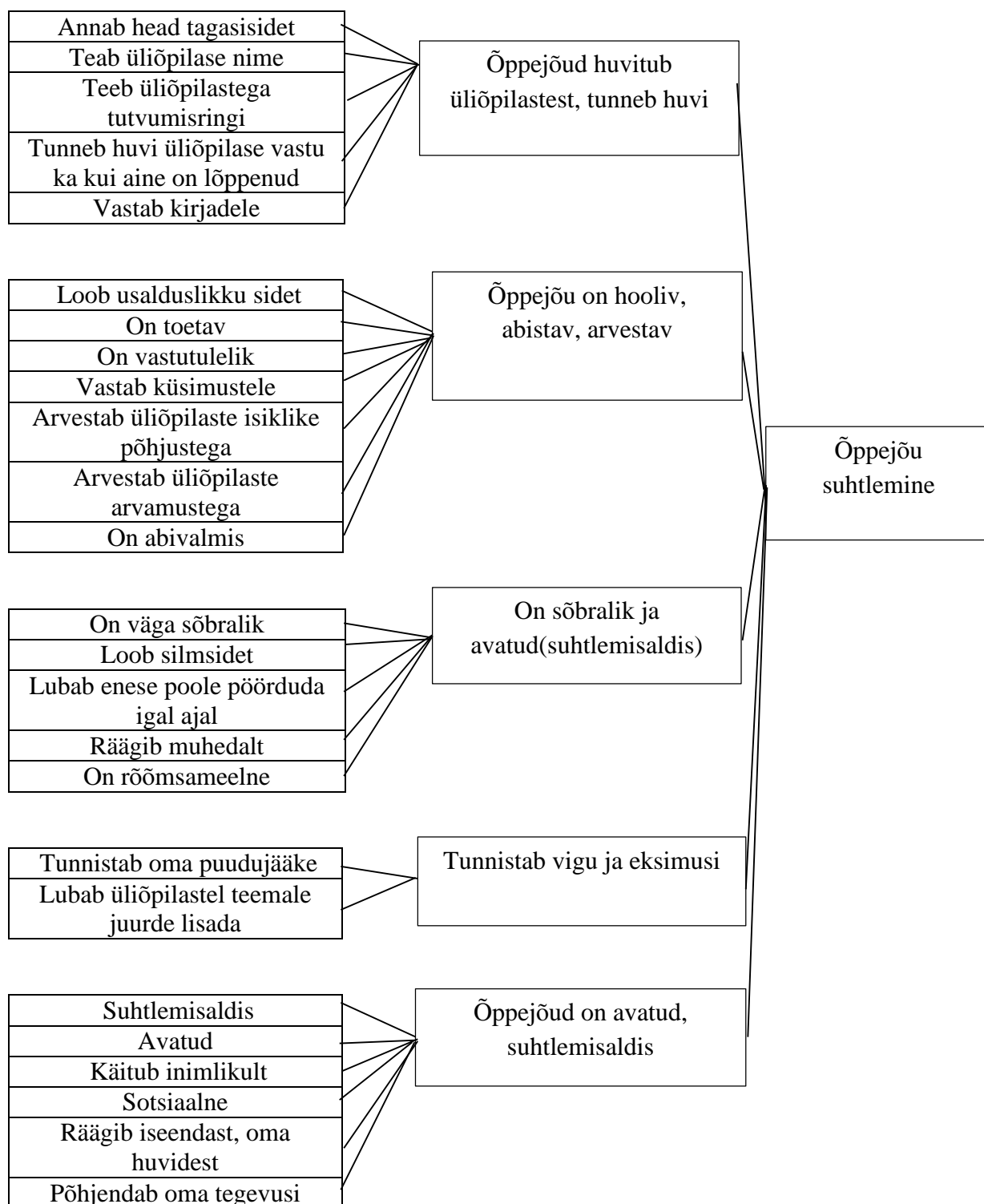
Et pigem nendes väikestes gruppides tekib soe ja avatud suhtlus. Esiteks kontakt on juba nii palju suurem loengutes ja eriti seminarides. Et kui on väike grupp siis õpid juba kaastudengeid paremini tundma ja õppejõud saab ka nagu kodusemaks. /---/ väikses grupis julged rohkem nagu ise ka küsida. Ja siis kaob see anonüümsus kui ise ka julged küsida ja ka pärast loengut näiteks infot saada. (Üliõpilane 3)

Saadud kategooria „õppejõu suhtlemine“ moodustus analüüsil saadud alakategooriatest (vt. joonis 5, lk 17).

Kategooria „õppejõu suhtlemine“ jaguneb viieks alakategooriaks. „Õppejõud huvitub üliõpilastest, tunneb huvi“ tähendab seda, et õppejõud annab head tagasisidet ning teab kes antud üliõpilane on (õpib nime ära), teeb tutvumisringi, tunneb huvi üliõpilase tegevuste vastu kui aine on lõppenud ja vastab kirjadele. Kui „õppejõud on hooliv, abistav, arvestav“ siis üliõpilase ja õppejõu vahel on toimiv ja usalduslik side, õppejõud on toetav ja vastutulelik, vastab küsimustele ja arvestab üliõpilaste isiklike põhjustega, arvestab üliõpilaste arvamustega ning on abivalmis.

Soodustav tegur on see kui õppejõud „on sõbralik, avatud (suhtlemisaldis)“ ehk on väga sõbralik ja meeldiv, loob silmsidet, lubab enese poole pöörduda igal ajal, räägib muhedalt, on hästi sõbralik, on rõõmsameelne, on avatud, on suhtlemisaldis, käitub inimlikult, on sotsiaalne, räägib iseendast, oma huvidest ja põhjendab oma tegevusi. Üliõpilaste jaoks on soodustavaks teguriks ka see kui õppejõud „tunnistab vigu ja eksimusi“ ehk ütleb kui on teema, milles ta ise ei ole väga tugev, lubab üliõpilastel teemale juurde lisada, on paindlik ja võimeline muutusi läbi viima.

Joonis 5. Kategooria „õppejõu suhtlemine“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks

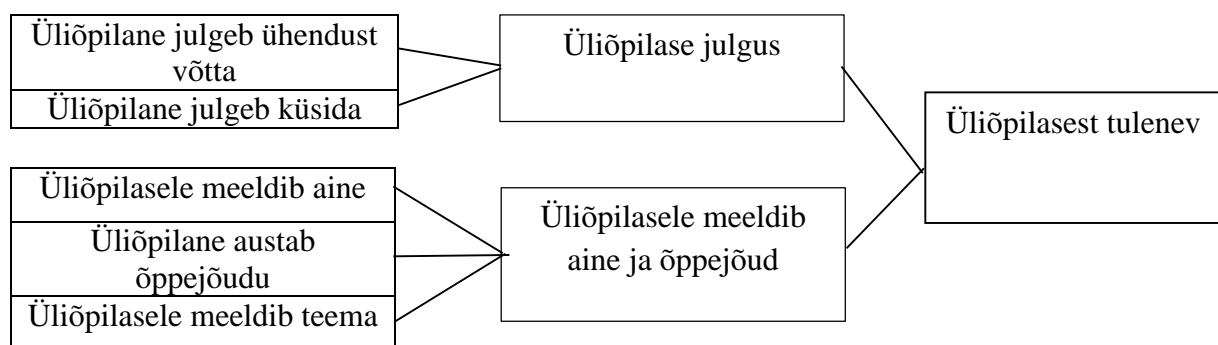
Ma arvan, et peab olema dialoog, et õppejõud tuleks õpilasele vastu. Samas nagu kui on mingid reeglid paika pandud siis mõlemad peavad sellest kinni pidama ja selline

soe suhtumine, et mõlemad suhtuvad siis teineteisesse austusega. Et siis nagu ongi see kokkulepetest kinnipidamine, et näiteks selline õpilane on hästi oma koduse töö teinud ja eksami ja samamoodi siis, et õppejõud ka nagu omaltpoolt on toetav nende õpingute vältel. Et kui tekib küsimusi, siis vastab. (Üliõpilane 1)

Et see on ka inimeste puhul muidu oluline ja ka näiteks loengus kui õppejõud ütleb, et vot see on selline teema ja kui on väga lai aine, millest ma nagu väga täpselt ei oska rääkida, aga annan endast parima, et kui keegi publiku seast oskab midagi lisada, et palun tehke seda, et siis tekib kohe austus, et tore, kui inimene tunnistab oma vigu ja puudujääke. (Üliõpilane 2)

Üks selline positiivne kogemus õppejõuga oligi, kes tundis huvi ja andis väga head tagasisidet alati, tundis huvi minu tegemiste vastu ja pärast seda kui aine oli lõppenud, ta vahel kirjutas ja tundis huvi, et oligi selline hästi sõbralik, avatud, ei olnud väga akadeemiline suhtlus. (Üliõpilane 3)

Saadud kategooria „üliõpilasest tulenev“ moodustus analüüsil saadud alakategooriatest (vt. joonis 6, lk 18)

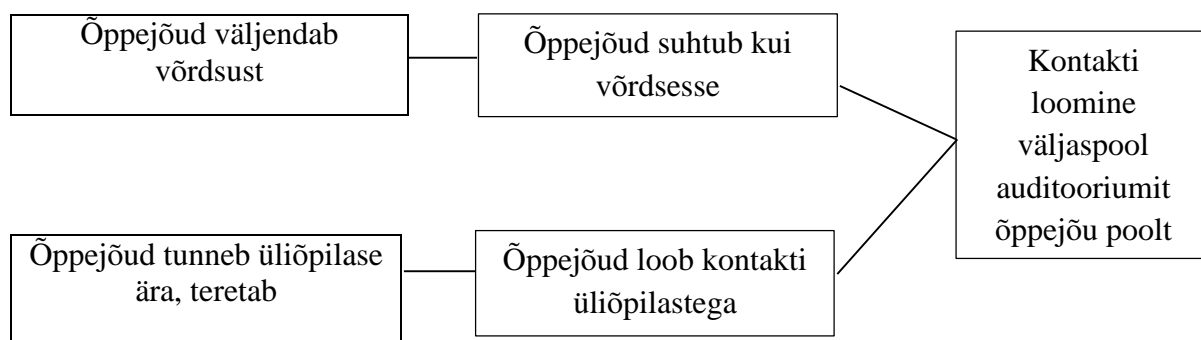
Joonis 6. Kategooria „üliõpilasest tulenev“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks

Kategooria „üliõpilasest tulenev“ jaguneb kaheks alakategooriaks. Uurimuses osalenud üliõpilased tõid välja positiivsete vastastikuste suhete soodustavaks teguriks „üliõpilase julguse“, mis tähendab, et üliõpilastel ei karda ühendust võtta, üliõpilane julgeb õppejõu poole pöörduda küsida ning üliõpilasele „meeldib aine ja austab õppejõudu“ ehk kui üliõpilasele meeldib aine mida õppejõud annab, siis ta otsib ise õppejõuga kontakti, austab õppejõudu ja peab reeglitest kinni ning üliõpilasele meeldib aine ja teema.

Et meil ei oleks hirmu ühendust võtta. Sest õppejõud sageli ikkagi aitavad kui neil vähegi aega on. (Üliõpilane 1)

Üldiselt ongi selline hea mulje õppejõududest, ta annab oma ainet hästi ja ega mul ei olegi rohkem midagi oodata et kui mulle meeldib õppejõu aine ja õpetamisstiil ja kui mul on huvitav loengus siis ja ma teen ise oma asjad ära, siis see juba vastastikku toimibki. (Üliõpilane 4)

Saadud kategooria „*kontakti loomine väljaspool auditooriumit õppejõu poolt*“ moodustus analüüsil saadud alakategooriatest (vt. joonis 7, lk 19)

Joonis 7. Kategooria „Kontakti loomine väljaspool auditooriumit õppejõu poolt“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks

Kategooria „*kontakti loomine väljaspool auditooriumit õppejõu poolt*“ jaguneb kaheks alakategooriaks. Esimene neist „*Õppejõud suhtub kui võrdsesse*“ tähendab seda, et õppejõud väljendab võrdsust ja teine alakategooria „*õppejõud loob kontakti üliõpilastega*“ tähendab, et õppejõud tunneb üliõpilase ära, teretab. Ka Komarraju, Musulkin ja Bhattacharya (2010) uuringu tulemused on näidanud, et kui õppejõud on kättesaadavad väljaspool klassiruumi ja austavad üliõpilasi, siis tudengid on enesekindlamad oma akadeemiliste saavutuste osas ja ka motiveeritumad ning kui õppejõud ja üliõpilased suhtlevad, siis tudengid saavad vastuseid oma küsimustele ning naudivad õppeprotsessi rohkem.

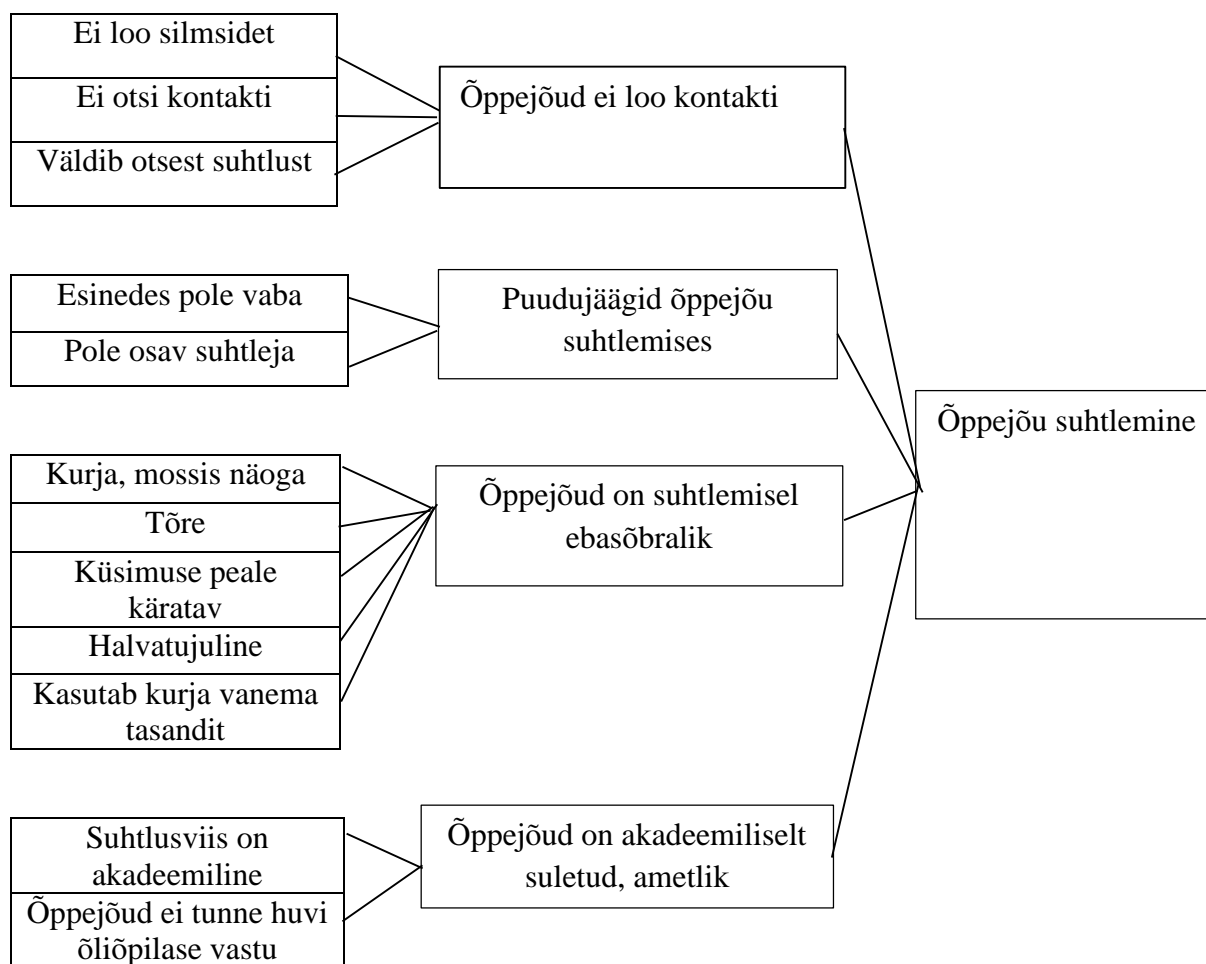
Kui väljaspool kooli suhelda, siis saame neid kontakte, ka üliõpilase seisukohalt ka ära kasutada. Sageli õppejõud on mingis valdkonnas sees ja kui me suhtleme ja küsime erialast nõu, siis tuleb meile endale kasuks, saame uusi kontakte juurde ja saame tööalaselt kasvada. /---/ Minu arvates on see väga oluline, et suhtlus oleks ka

väljaspool kooli. Et meil ei oleks hirmu ühendust võtta. Sest õppejõud sageli ikkagi aitavad kui neil vähegi aega on. (Üliõpilane 1)

Üldiselt see nagu päriselt suhtlus väljaspool kooli, see näost-näku, et midagi see nagu muudab aga see muudab inimest ennast nagu palju inimlikumaks ja sümpaatsemaks. (Üliõpilane 4)

3.2. Positiivsete vastastikuste suhete teket takistavad tegurid

Esimese kategooria „õppejõu suhtlemine“ (vt. joonis 8, lk 20) all moodustasid üliõpilaste arvamused sellest millised on positiivsete vastastikuste suhete teket takistavad tegurid õppejõu suhtlemises.

Joonis 8. Kategooria „õppejõu suhtlemine“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks.

Kategooria „*õppejõu suhtlemine*“ jaguneb neljaks alakategooriaks. Neist esimene tähendab seda, et „*õppejõud ei loo kontakti*“ ehk ei loo silmsidet, ei otsi kontakti, väldib otsest suhtlust. Teine alakategooria „*puudujäägid õppejõu suhtlemises*“ sisaldab endas puudujääke emotsionaalses intelligentsuses, selles kui hästi õppejõud suudab suhtlusolukordades hakkama saada, seda, et ta pole vaba inimeste ees esinedes, et ta pole osav suhtleja. Kolmas alakategooria „*õppejõud on suhtlemisel ebasõbralik*“ tähistab seda kui õppejõud on kurja, mossis näoga, tõre, küsimuse peale käärtav, halvatujuuline, kasutab kurja vanema tasandit. Neljas alakategooria „*õppejõud on akadeemiliselt suletud, ametlik*“ tähendab, et õppejõu suhtlusviis on akadeemiline ja et õppejõud ei tunne huvi üliõpilase vastu.

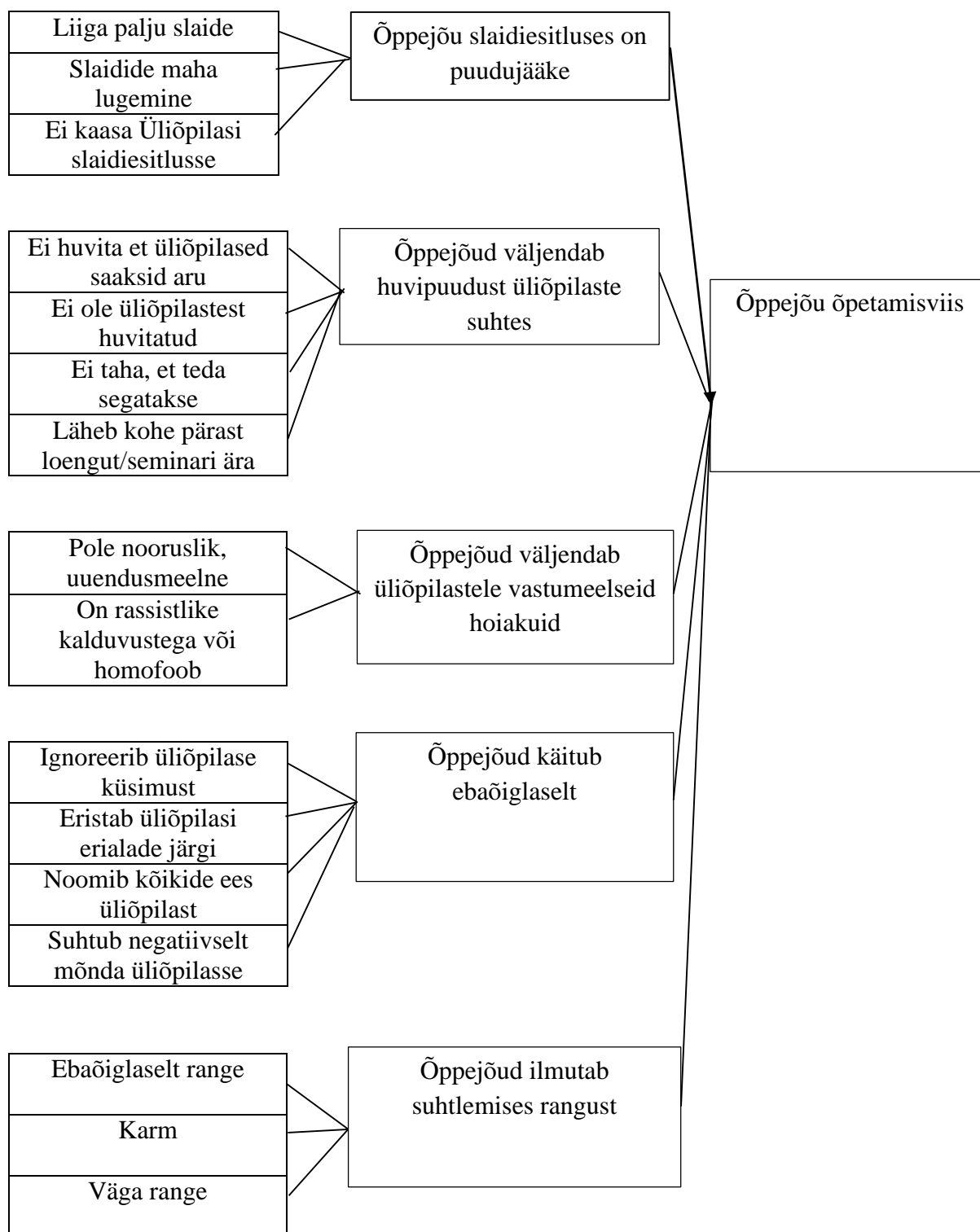
/---/ silmside on ka väga oluline, et kui ta ei vaevu isegi silmsidet looma oma auditooriumiga, et siis see tõesti, endal ka tekib selline et ei viitsi lihtsalt suhelda.

(Üliõpilane 3)

Et kuivõrd emotsionaalselt intelligentne ta on. Et kui hästi ta suudab nagu suhtlusolukordades hakkama saada. Et kui on selline õppejõud, kes ei olegi väga osav suhtleja, siis ta nagu ei anna väga hästi noh ainega saab hästi hakkama ja mul ei olegi muud nagu oodata selles suhtes, aga see on see mis minu jaoks muudab selle, tunnen kohe ära, et ta ei meeldi mulle nii väga. (Üliõpilane 4)

Teine kategooria „*õppejõu õpetamisviis*“ koosneb viiest alakategooriast (vt. joonis 9, lk 22).

Alakategooria „*õppejõu slaidiesitluses on puudujääke*“, tähendab seda, et on õppejõul on liiga palju slaide ja toimub vaid slaidide teksti maha lugemine ning seda, et õppejõud ei kaasa üliõpilasi slaidiesitlusesse. Alakategooria „*õppejõud väljendab huvipuudust üliõpilaste suhtes*“ tähendab, et teda ei huvita, et üliõpilased saaksid ainekult aru, õppejõud ei ole üliõpilastest huvitatud, ta ei taha, et teda segatakse ja ta läheb kohe pärast loengut/seminari ära. Kui õppejõud „*väljendab üliõpilastele vastumeelseid hoiakuid*“, siis tähendab see, et õppejõud pole nooruslik, pole uuendusmeelne, ta on rassistlike kalduvustega või homofob. Neljas alakategooria „*õppejõud käitub ebaõiglaselt*“ tähendab seda kui õppejõud ignoreerib üliõpilase küsimust, eristab üliõpilasi erialade järgi, kommenteerib, noomib kõikide ees üliõpilase tegevust ja suhtub negatiivselt mõnda üliõpilasse. Viies alakategooria „*ilmutab suhtlemises rangust*“, tähendab seda, et õppejõud on ebaõiglaselt range ja karm. Komarraju, Musulkin ja Bhattacharya (2010) uuringutulemused näitasid, et kui tudengid tunnevad end kaugena õppejõududest ning kui õppejõul on üliõpilase suhtes huvipuudus, siis on tudengid vähem motiveeritud ja tunnevad end ebakindlalt.

Joonis 9. Kategooria „õppejõu õpetamisviis“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks.

Kui ta on kurja, mossis näoga ja väga range ja ka põhjusega range. Ebaõiglaselt range, sest siis ei julge ennast avada või rääkida. /---/ Kui ollakse mossis seal ees, siis ei julgegi keegi midagi öelda. (Üliõpilane 1)

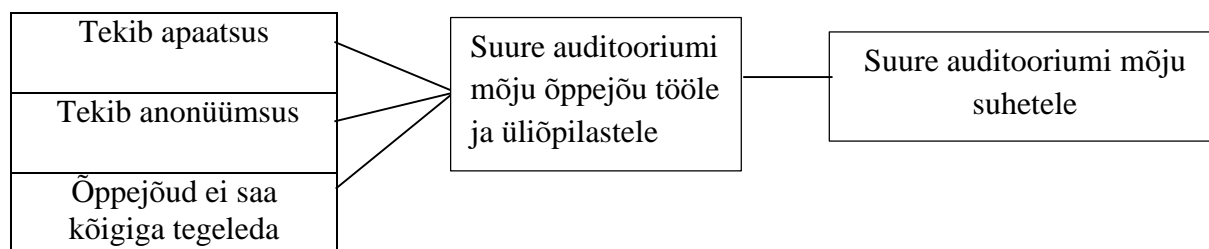
Näiteks õppejõud on siis kogu aeg vanema tasandil ja üliõpilane on lapse tasandil.

Selline aukartus või see õppejõud ei ole lähedane klassiga. Et on selline hirm ja kurja vanema suhtumine. Ja kindlasti see ka, et mis tujus õppejõud on. Kui ta on kurja, mossis näoga ja väga range ja ka põhjusega range. Ebaõiglaselt range, sest siis ei julge ennast avada või rääkida. (Üliõpilane 1)

Kui on selline väga käre õppejõud, kes nagu iga küsimuse peale midagi vastu käratab või nagu tekitab sellise alaväärsustunde, siis ma ei julge tema poole oma probleemiga pöörduda. (Üliõpilane 2)

Et suhtumine on selline negatiivne, et seda on ikka tuleb ette, et on kohe selline tõrjuv suhtumine, teatavate gruppide suhtes, kes on kuidagi tõrjutud seal grupis. Ma arvan, et kõigisse peaks suhtuma võrdselt. (Üliõpilane 3)

Kolmas kategooria “suure auditooriumi mõju suhetele” koosneb ühest alakategooriast (vt. joonis 10, lk 23) „suure auditooriumi mõju õppejõu tööle ja üliõpilastele” mis tähendab üliõpilaste apaatsust suures auditooriumis, anonüümsuse teket suures auditooriumis ja seda, et õppejõud ei saa kõigiga tegeleda.

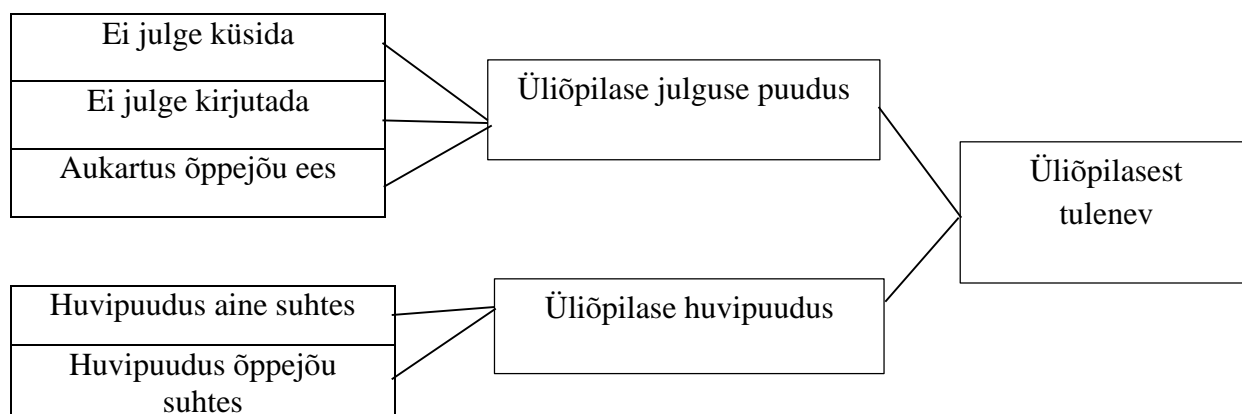
Joonis 10. Kategooria „suure auditooriumi mõju suhetele” jagunemine alakategooriaks ja koodideks.

Kindlasti see õppemetoodika ka, et see kõik tegelikult kattub, et see õppemetoodika ei tohi ka olla selline, et õppejõu ja üliõpilaste ja auditooriumi vahel on distants, see tähendab, et nad viibivad küll samas ruumis, aga õppejõud siis lihtsalt loeb slaidi pealt maha ja üliõpilased siis vaatavad, kas nad viitsivad maha kirjutada või ei viitsi.

Minu arvates seda kaasatust siis pole, kui on kaasatus, siis üliõpilased avavad ennast rohkem ja õppejõud õpib auditooriumit ka tundma, mistõttu tekib selline lähenemise protsess ja suhted soojenevad, nad muutuvad lähedasemateks, distants kaob ära.
(Üliõpilane 1)

No takistabki anonüümsus näiteks. Ja väga suured auditooriumid. Ilmselt see ei olegi võimalik, et sul tekib, õppejõul tekib kõigiga nii hea suhe kui on väga palju õpilasi. (Üliõpilane 3)

Neljas kategooria „üliõpilasest tulenev“ (vt. joonis 11, lk 24) jaguneb kaheks alakategooriaks. „Üliõpilase julguse puudus“ all mõeldi seda kui üliõpilane ei julge küsida, ei julge kirjutada ja on aukartus õppejõu ees. „Üliõpilase huvipuudus“ tähendab seda kui üliõpilasel on huvipuudus aine suhtes, huvipuudus õppejõu suhtes.

Joonis 11. Kategooria „üliõpilasest tulenev“ jagunemine alakategooriateks ja koodideks.

Kui on selline aine mis ei huvita niivõrd mind nagu kus on sihuke tuim olla, siis nagu näiteks uurimistöö ained, nagu mul kvantanalüüs, see on nii igav, et sure või ära, et siis ma ei taha, nagu ei ole huvitatud õppejõuga suhtlemisest. (Üliõpilane 4)

3.3. Töö praktiline väärtus ja piirangud

Käesoleva bakalaureusetöö praktiline väärtus seisneb autori arvates selles, et töö kirjeldab Tartu Ülikooli kolmanda aasta bakalaureuseõppe üliõpilaste arvamusi selle kohta mis on soodustanud ja mis on takistanud nendel positiivse vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga.

Töö näitab millised on uuritavate üliõpilaste kogemused õppejõududega suhtlemisel ning millised tegurid on soodustanud või takistanud neil positiivse suhte tekkimist õppejõududega. Kuigi saadud tulemusi ei saa üldistada teistele üliõpilastele on autori arvates töö väärtuseks saadud kategooriad ja nende sisu.

Käesoleva töö piiranguks peab autor seda, et töö valim põhineb vaid nelja bakalaureuseõppe üliõpilaste arvamustel, kuhu oleks võinud kaasata ka magistriõppe üliõpilasi.

Vaatamata sellele, et käesoleva uurimuse tulemusi ei saa laiemalt üldistada, annab töö ettekujutust üliõpilaste ja õppejõudude vastastikustest suhetest.

Kokkuvõte

Kolmanda aasta bakalaureuseõppe üliõpilaste arvamused selle kohta mis on soodustanud ja mis on takistanud nendel positiivse vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada nelja kolmanda aasta bakalaureuseõppe tudengi arvamused selle kohta mis on aidanud ja mis on takistanud neil hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga. Vastavalt töö eesmärgile, püstitati uurimisküsimused:

- 1) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on soodustanud nendel hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?
- 2) Kuidas üliõpilased kirjeldavad seda mis on nendel takistanud hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõuga?

Uurimuses osales neli üliõpilast, kes õpivad Tartu Ülikoolis kolmanda aasta bakalaureuseõppes. Andmeid koguti struktureeritud intervjuuga, küsides üliõpilastelt nende arvamusi oma kogemuste põhjal seoses õppejõududega ning mis on nendel soodustanud või takistanud head suhet õppejõuga. Saadud andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi teel.

Uurimusest selgus, et käesolevas töös osalenud üliõpilased nimetasid positiivsete vastastikuste suhete teket soodustavate teguritena õppejõu õpetamisviisi (kaasab üliõpilasi, õpetab huvitavalt, järgib reegleid, on oma aine entusiast), väikese õppegrupi mõju õpetamisele (sõbralik suhtlus väikeses grupis, distantse puudumist õppejõu ja üliõpilase vahel), õppejõu suhtlemist (õppejõud huvitub üliõpilastest, tunneb huvi; õppejõud on hooliv, abistav, arvestav; on sõbralik, avatud (suhtlemisaldis); tunnistab vigu ja eksimusi), üliõpilasest tulenevat (üliõpilase julgus, üliõpilasele meeldib aine ja austab õppejõudu) ja kontakti loomist väljaspool auditooriumit õppejõu poolt (õppejõud suhtub kui võrdsesse, õppejõud loob kontakti üliõpilastega).

Käesolevas töös osalenud üliõpilased nimetasid positiivsete vastastikuste suhete teket takistavate teguritena õppejõu suhtlemist (ei loo kontakti, puudujäägid suhtlemises, suhtlemisel ebasõbralik, akadeemiliselt suletud, ametlik), õppejõu õpetamisviisi (ilmutab suhtlemises rangust, slaidiesitluses on puudujääke, väljendab huvipuudust üliõpilaste suhtes, väljendab üliõpilastele vastumeelseid hoiakuid, käitub ebaõiglaselt), suure auditooriumi mõju suhetele (apaatsus suures auditooriumis, anonüümsuse teket suures auditooriumis, õppejõud ei saa kõigiga tegeleda) ja üliõpilasest tulenevat (üliõpilase julguse puudus ja üliõpilase huvipuudus).

On huvitav märkida, et saadud peakategooriad mis kirjeldavad nii hea vastastikuse suhte teket soodustavaid tegureid kui takistavaid tegureid, on sisu poolest sarnased, kui mitte arvestada soodustavate tegurite hulgas „kontakti loomist väljaspool auditooriumit“. Nii soodustavateks kui takistavateks teguriteks on õppejõu õpetamisviis, õppejõu suhtlemine, auditooriumi mõju ja üliõpilasest tulenev.

Autor peab oluliseks üliõpilaste ja õppejõudude vaheliste suhete edasist uurimist ning analüüsimist, kuna sel on mõju üliõpilaste õpimotivatsioonile ja õpitulemustele. Samuti peab autor oluliseks edasisi uuringuid õppejõudude arvamuste kohta oma suhetest üliõpilastega õppeprotsessis.

Märksõnad: ülikool, üliõpilased, õppejõud, suhted, vastastikune suhe, kogemused, arvamused, takistavad tegurid, soodustavad tegurid, hea suhe, bakalaureuseõpe.

Summary

Third-year bachelor's students' views about what has developed and what has hindered their positive mutual relationship with the teacher

The aim of this thesis was to identify the four third-year undergraduate students' views on what has developed and what has hindered their positive mutual relationship with the teacher. According to the work's goals are research questions:

- 1) How do students describe what it has developed their good mutual relationship with the teacher?
- 2) How students describe what has hindered their good mutual relationship with the teacher?

The study involved four students, who are studying at the University of Tartu, the third year of undergraduate studies. The data were collected by a structured interview by asking students their opinions on their experiences in with teachers, and what have developed and hindered a good teacher-student relationship. The resulting data were analyzed for qualitative content analysis.

The study revealed that students named positive teacher-student relationship's developing factors as teacher's teaching method (involving students, teaches interestingly, follows the rules, is subjects' enthusiast), a small study group's impact on teaching (friendly communication in a small group, the lack distance between teacher and students), teachers' communication (is interested in students, shows interest, teacher is caring, helpful, considerate, friendly, open (communicative), acknowledges mistakes and errors), arising from students (the student's courage, students like substance and respects the teacher) and the contact is established outside the classroom by the teacher (teacher acts as equals, creates contact with students).

Students involved named a good teacher-student relationship's hindering factors as teacher's communication (do not create the contact, deficit in communication, being unfriendly, being academically closed, being formal), the teacher's teaching method (being rigid, gaps in a slide show, shows a lack of interest in students, shows students unreliable attitudes, behaving unfairly), a large auditorium's effect on relationships (apathia, anonymity, teachers can not deal with everyone), student's behaviour (the lack of courage of the student

and the student's lack of interest). It is interesting to note that the resulting main categories that describe both the good mutual relationship hindering and developing factors are similar in content, if not to take into account the favorable factors include "creating a contact outside the auditorium". Developing and hindering factors creating a positive relationship between students and teachers in the university are teacher's teaching method and teacher's communication with students and student's communication impact.

The author finds it important to continue the research in field of teacher-student relationship and analysing it, because it has impact on students' motivation and outcomes. Also the author finds it important to do research in field of teachers' views on the teacher-student relationship.

Keywords: university, students, teachers, relationships, the teacher-student relationship, experience, views, hindering factors, conducting factors, good relationship, bachelor's studies.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Anderson, L. E., & Carta-Falsa, J. (2002). Factors that make faculty and student relationships effective. *College Teaching*, 30, 134–138.
- Bernstein-Yamashiro, B., Noam G. (2013). Teacher-student relationships: a growing field of study. *New Directions For Youth Development*, 137, 15–26.
- Beutel, Denise A. (2010) The nature of pedagogic teacher-student interactions : a phenomenographic study. *Australian Educational Researcher*, 37(2), 77-91.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss, sadness, and depression*. New York: Basic Books.
- Cornelius-White, J. (2007). Learner-centered teacher-student relationships are effective: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 77, 113-143.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well being across life's domains. *Canadian Psychology*, 49, 14 –23.
- Doda, N., & Knowles, T. (2008). Listening to the voices of young adolescents. *Middle School Journal*, 39(3), 26-33.
- Fitzmaurice, M. (2008). Voices from within: Teaching in higher education as a moral practice. *Teaching in Higher Education*, 13, 341–352.
- Goldman, Z., W., Goodboy, A., K. (2014). Making Students Feel Better: Examining the Relationships between Teacher Confirmation and College Students' Emotional Outcomes. *Communication Education*, 63(3), 259–277.
- Hagenauer, G., Volet E. (2014). Teacher–student relationship at university: an important yet under-researched field. *Oxford Review of Education*, 40(3), 370-388.
- Hong, F-Y., Cheng, K-T. (2014). Teachers' high maintenance behaviour as perceived by university students in Taiwan, and their coping strategies. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 17, 503–525.
- Hughes, J. N. (2011). Effects of Teacher and Student Perceptions of Teacher-Student Relationship Qualities on Academic Adjustment. *The Elementary School Journal*, 112(1), 38-60.
- Jacklin, A., Le Riche, P. (2009). Reconceptualising student support: From 'support' to 'supportive'. *Studies in Higher Education*, 34, 735–749.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kennedy, J. H. & Kennedy, C. E. (2004). Attachment Theory: Implications for School Psychology. *Psychology in the Schools*, 41(2), 247-259.

- Komaraju, M., Musulkin, S., Bhattacharya, G. (2010). Role of student-faculty interactions in developing college students' academic self-concept, motivation, and achievement. *Journal of College Student Development*, 51, 332–342.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Miron, M., Mevorach, M. (2014). The "Good Professor" as Perceived by Experienced Teachers Who Are Graduate Students. *Journal of Education and Training Studies* 2(3), 82-87.
- Noddings, N. (1992). *The challenge to care in schools: An alternative approach to education*. New York: Teachers College Press.
- Pianta, R. C. (2001). Student-Teacher Relationship Scale. *Psychological Assessment Resources, Inc.* Külastatud aadressil: http://curry.virginia.edu/uploads/resourceLibrary/STRS_Professional_Manual.pdf
- Pianta, R. C., Hamre, B. K., & Allen, J. P. (2012). Teacher-Student Relationships and Engagement: Conceptualizing, Measuring, and Improving the Capacity of Classroom Interactions. *Handbook of Research on Student Engagement*, 365-386. New York. NY: Springer.
- Regan, P. (2011). *Close Relationships*. New York, NY: Routledge.
- Roorda, D., L., Koomen, H. M. Y., Spilt J. L., Oort, F., J. (2011). The Influence of Affective Teacher–Student Relationships on Students' School Engagement and Achievement: A Meta-Analytic Approach. *Review of Educational Research*, 81, 493-529.
- Spilt, J. L.; JN Hughes, J. N; Wu, J. Y & Kwok, O. M. (2012) Dynamics of teacher–student relationships: Stability and change across elementary school and the influence on children's academic success. *Child development*, 83(4), 1180-1195.
- Urdu, T., & Schoenfelder, E. (2006). Classroom effects on student motivation: Goal structures, social relationships, and competence beliefs. *Journal of School Psychology*, 44, 331–349.
- Wang, T., R. (2014). Formational Turning Points in the Transition to College: Understanding How Communication Events Shape First-Generation Students' Pedagogical and Interpersonal Relationships With Their College Teachers. *Communication Education* 63(1), 63–82.
- Whannell, R., Allen, W. (2011). High school dropouts returning to study: The influence of the teacher and family during secondary school. *Australian Journal of Teacher Education* 36(9), 22-35.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisa 1. Väljavõte transkriptsioonist

Kas sa võiksid rääkida oma kogemustest hea vastastikuse suhte kohta õppejõuga? Mis on seda soodustanud, et oleks hea suhe?

Võibolla ongi, et kui tekib dialoog juba loengus õppejõuga. Et eriti hea on mõni selline õppejõud, kellega on praktikume või seminare. Aga üldiselt kui on selline õppejõud, kes küsib küsimusi, räägib muhedalt, et kui ta üldse otsib kontakti. Et kui on selline õppejõud, kes loeb oma slaididelt maha, teda ei huvita kas õpilastel on küsimusi, siis ei saagi üldse mingit suhtlust tekkida. Ja muidugi meilidele vastamine. Heaks suhteks ma nimetaks neid õppejõude, kes vastavad minu meilidele kolme päeva jooksul, mitte nii et kuu aega läheb mööda ja siis ma olen saatnud viis meili ja ikka ei ole vastust.

Millised on need õppejõud, kellega on sul enda arvates hea vastastikune suhe? Millised käitumisviisid aitavad kaasa?

Võibolla ongi need õppejõud, kelle loengud näevad välja nagu seminarilaadsed, et neid huvitab õpilaste arvamus ja ootavad tagasisidet ja ootavad dialoogi ja see loeb ka palju kui õppejõud on oma ainekst huvitatud siis tavaliselt nende õppejõududega tavaliselt üldse tekib mingisugune suhtlemine, et kui õppejõud on masenduses sellest, mida ta peab lugema ja tal on viiskümmend slaidi poole tunni jooksul, siis mis suhtlusest seal rääkida saab.

Mis takistab sinu arvates hea vastastikuse suhte tekkimist õppejõu ja sinu vahel?

Võibolla ongi, et kui õppejõud ei ole huvitatud, on eemalolev.

Milles see huvipuudus väljendub?

Teda üldse ei huvitagi mis toimub õpilaste poolel. Tema on seal klassi ees, teeb oma asja, temale makstakse selle eest, et tema loeb oma aine ära ja pärast teeb eksami, paneb hinded välja. See ongi nagu kõik. Et sellist õppejõudu, et ma ei tea kas saab temaga head vastastikust suhet üldse nagu kõne alla tuua.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Diana Tuuling

(sünnikuupäev: 12.02.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Kolmanda aasta bakalaureuseõppe üliõpilaste arvamused selle kohta mis on soodustanud ja mis on takistanud nendel hea vastastikuse suhte loomist õppejõuduga“,

mille juhendaja on Heiki Krips,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 17.05.2016